

Nr 419

Av herr Andersson, Ingvar, m. fl., om förstärkning av den resistensbiologiska verksamheten vid statens växtskyddsanstalt.

(Lika lydande med motion nr 472 i Andra kammaren)

Den kemiska bekämpningen av sjukdomar och skadedjur på våra kulturväxter har alltsedan 1940-talet vunnit ett starkt insteg inom jordbruk och trädgårdsodling och verksamt bidragit till rationaliseringen av dessa näringar. Genom sin effektivitet har de moderna växtskyddsmedlen förenklat bekämpningsarbetet och möjliggjort ökade skördar och höjd kvalitet på skördeprodukterna. För vissa särskilt sjukdomskänsliga och för skadedjur begärliga växtslag har, med nutida krav på lönsamhet och kvalitet, den kemiska bekämpningen blivit ett villkor för odling över huvud taget.

Småningom kunna insikter om att flera av de hittills gängse kemiska medlen i praktiskt bruk är förenade med menliga sidoverkningar eller avsevärd risk för sådana i förhållande till det vilda och ytterst för människan själv har emellertid i mycket ändrat vår syn på den kemiska bekämpningen och gjort det nödvändigt att kringgärda den med olika restriktioner. I några fall har vederbörande myndigheter sett sig nödsakade helt förbjuda användningen av dittills allmänt nyttjade och för odlarna värdefulla bekämpningsmedel. Det senaste exemplet är förbudet mot DDT och vissa andra klorerade kolväten.

Förbudet har införts för det gemensammas bästa, och även om kortfristiga dispenser i undantagsfall kan vara motiverade under en övergångstid finns det inget skäl att nu begära ändring med hänsyn enbart till odlarintressena. Det kan dock icke förnekas att förlusten av vissa av de nu förbjudna medlen ställt odlarna inför avsevärda svårigheter och betyder ett avbräck i den rationalisering av odlingen som kräves från alla håll och ständigt pågår inom såväl jordbruk som trädgårdsodling. I den mån ersättningsmedel finns når dessa icke alltid upp till de tidigare medlens effektivitet eller är dyrare i inköp och bruk. En direkt kompensation till odlarna härför torde vara svår att nå, men ett rimligt krav är att inskränkningarna i rätten att nyttja bekämpningsmedlen åtföljes av det allmännas stöd för utveckling av alternativa bekämpningsåtgärder.

Med all rätt har resistensförädlingen och bruket av resistent sorter till-

mätts en stor betydelse som dylik alternativ bekämpningsåtgärd. I vissa växtslag spelar sjukdoms- och skadedjursresistent sorter redan nu en icke oviktig roll, men enkla överslagskalkyler visar vilka ytterligare värden som här står att vinna. Ett minskat behov av kemiska växtskyddsmedel är vad man i sammanhanget kanske närmast tänker på. Rent ekonomiskt bör emellertid en allmännare användning av resistent odlingsmaterial, allteftersom sådant ställes till odlarnas förfogande, bli en betydande vinst för såväl den enskilde som vårt land i stort. Några få exempel kan räcka.

Cystbildande nematoder på vårsäd och potatis har beräknats årligen orsaka svenskt jordbruk förluster på upp mot 35 miljoner kronor. Mjöldagg, som under senare år varit en besvärande sjukdom på våra sädeslag, torde i Skåne föranleda en skördenedsättning på i genomsnitt 10 %, vilket ger en årlig förlust av 10—11 miljoner kronor. Införandet av nematod- och mjöldaggsresistent vårsädes sorter skulle förmodligen kunna tillföra landet en årlig vinst av närmare 50 miljoner kronor, medan nematodresistent potatissorter skulle ge ett merutbyte av över 10 miljoner kronor per år.

Yttre omständigheter framtingar en allt längre gående ensidighet i växtodlingen inom modernt jordbruk, varför vi måste räkna med att »växtföljds-sjukdomar» kommer att bli allt vanligare inom den närmaste framtiden. Största delen av dessa sjukdomar är jordbundna, vilket betyder att de är synnerligen svåråtkomliga och vid direkt bekämpning — om en sådan över huvud taget är ekonomiskt tänkbar — skulle kräva tillförsel av stora mängder kemikalier till jorden, en föga tilltalande och till sina konsekvenser tvevelaktig form av kemisk bekämpning. Det är ingen tvekan om att med bibehållen ensidighet i odlingen resistent sorter är det enda godtagbara sättet att komma till rätta med växtföljdsjukdomarna.

Förädling av våra kulturväxter i riktning mot ökad resistens i olika hänseenden står också högt på programmet i de flesta växtförädlingsinstitutioner och inte minst i vårt land. Vid institutionerna har betydande resurser i form av personal, lokaler och teknisk utrustning avsatts för ändamålet, och en ytterligare utveckling i denna riktning är att emotse. En resistensförädling måste emellertid föregås av en resistensbiologisk forskning. Parasitens ekonomiska betydelse och dess s. k. rasspektrum, förekommande typer av resistens och dessas nedärvning samt metoderna för urvalet av resistent plantor i arbetsmaterialet är några av de informationer som måste införskaffas innan ett resistensförädlingsprojekt kan sättas i gång. Endast delvis kan det nödvändiga informationsmaterialet erhållas ur facklitteraturen och genom internationella kontakter. Av naturliga skäl måste huvudparten av de resistensbiologiska fakta på vilka förädlingen skall bygga utvinnas i det odlingsområde där de tilltänkta resistent sorterna skall användas. Det är ju mot där förekommande parasiter och raser av dessa resistensen är avsedd att verka och av där rådande klimatiska och andra miljöförhållanden den är beroende. För att förse förädlingsanstalterna med erforderliga upplys-

ningar i dessa hänseenden har vid statens växtskyddsanstalt inrättats ett särskilt resistensbiologiskt laboratorium, uppdelat på en botanisk och en zoologisk sektion. Laboratoriet svarar även för en avsevärd del av resistensprovningen av de sorter av olika växtslag som ingår i de officiella jämförande försöken.

Värdefulla resultat har redan vunnits vid laboratoriet. Genom att planmässigt utnyttja möjligheterna till samarbete med grannländernas institutioner på området och lita till tillfälliga forskningsanslag har verksamheten kunnat icke oväsentligt utvecklas. Laboratoriet är emellertid fortfarande blygsamt utrustat med såväl personal som driftmedel och tvingas arbeta under mycket provisoriska förhållanden. Den ytterligare utvecklingen av laboratoriets verksamhet som är förutsättningen för en fortsatt och intensifierad resistensförädling i landet är icke möjlig utan förstärkningar av personal och ekonomisk art. Mot bakgrund av de omständigheter för vilka redogjorts i det föregående och de statliga restriktioner som i senare tid genomförts beträffande den kemiska bekämpningen framstår det därför som synnerligen anmärkningsvärt att växtskyddsanstaltens styrelse i så ringa grad fått statsmakternas gehör för sina framställningar om medel att öka laboratoriets resurser till en nivå bättre svarande mot de krav som ställes på detsamma. Senast har i anstaltens anslagsäskanden för budgetåret 1970/71 begärts en anslagsökning för detta ändamål av i runt tal 125 000 kronor utan att detta relativt blygsamma önskemål rönt något som helst beaktande från Kungl. Maj:ts sida.

Med hänvisning till vad som sålunda framförts hemställer vi,

att riksdagen måtte besluta att under statsverkspropositionen, nionde huvudtiteln, punkt G 11, utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit för budgetåret 1970/71 anvisa 125 000 kronor att i enlighet med anstaltsstyrelsens anslagsäskanden användas för förstärkning av den resistensbiologiska verksamheten vid statens växtskyddsanstalt.

Stockholm den 27 januari 1970

Ingvar Andersson (m) Karl Pettersson (m) Henrik Åkerlund (m)

Thorsten Larsson (cp)

Karl Kilsmo (fp)
